

Románská lingvistika

- Ostrá, R. - Spitzová, E. *Úvod do studia románských jazyků*, 4 . vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995.
- Černý, Jiří. *Dějiny lingvistiky*, Olomouc: Votobia, 1996.

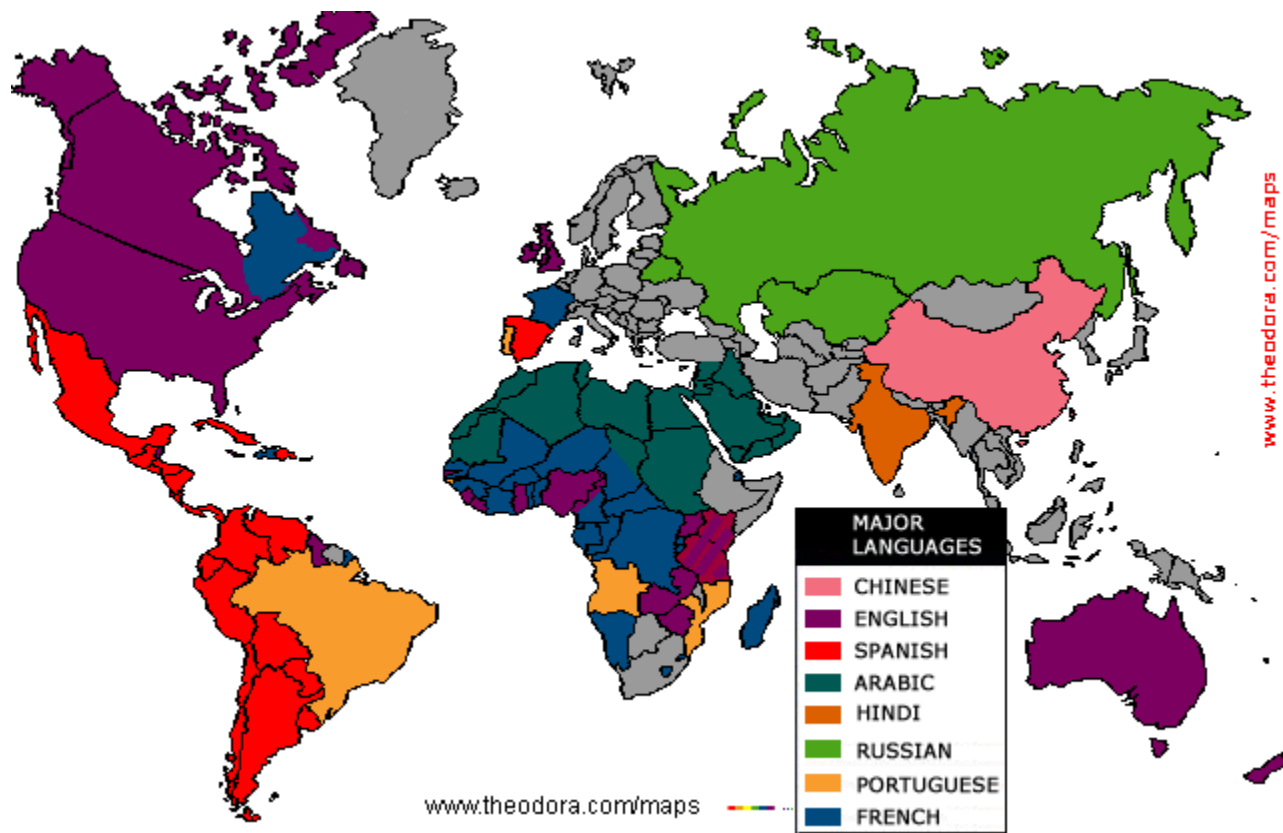
Jazykověda

- Místo lingvistiky mezi ostatními vědami
- Lingvistika x filologie
- Jazykověda obecná x komparativní x deskriptivní x preskriptivní x synchronní x diachronní
- Románská lingvistika

Klasifikace jazyků

- Typologická (morfologická): jazyky izolační, aglutinační, flexivní, introflexivní, polysyntetické
- Genealogická (genetická)
- Sociolingvistická
- Geografická (areální)
- Latina: italická skupina rodiny indoevropských jazyků, flexivní typ.

Světové jazyky

Románské jazyky

*Romania continua x Romania submersa x
Romania nova*

Románie:

a) západní (iberorománské, galorománské
a rétorománské jazyky + severoitalské
dialekty)

b) východní (dákorománské dialekty,
dalmatština, středo- a jihoitalské dialekty)

Šíření latiny mimo Řím

- 3.stol.př.n.l.: Sicilia, Corsica, Sardinia
- 2 stol.př.n.l. Hispania (197 př.n.l.)
- 1.stol.př.n.l.: Gallia (Narbonensis již 121 př.n.l., další část cca. 50 př.n.l.), Rhaetia
- 1.stol.n.l.: Dalmatia
- 2.stol.n.l.: Dacia (106 n.l.)

- Jazykový substrát x superstrát x adstrát

Románské jazyky

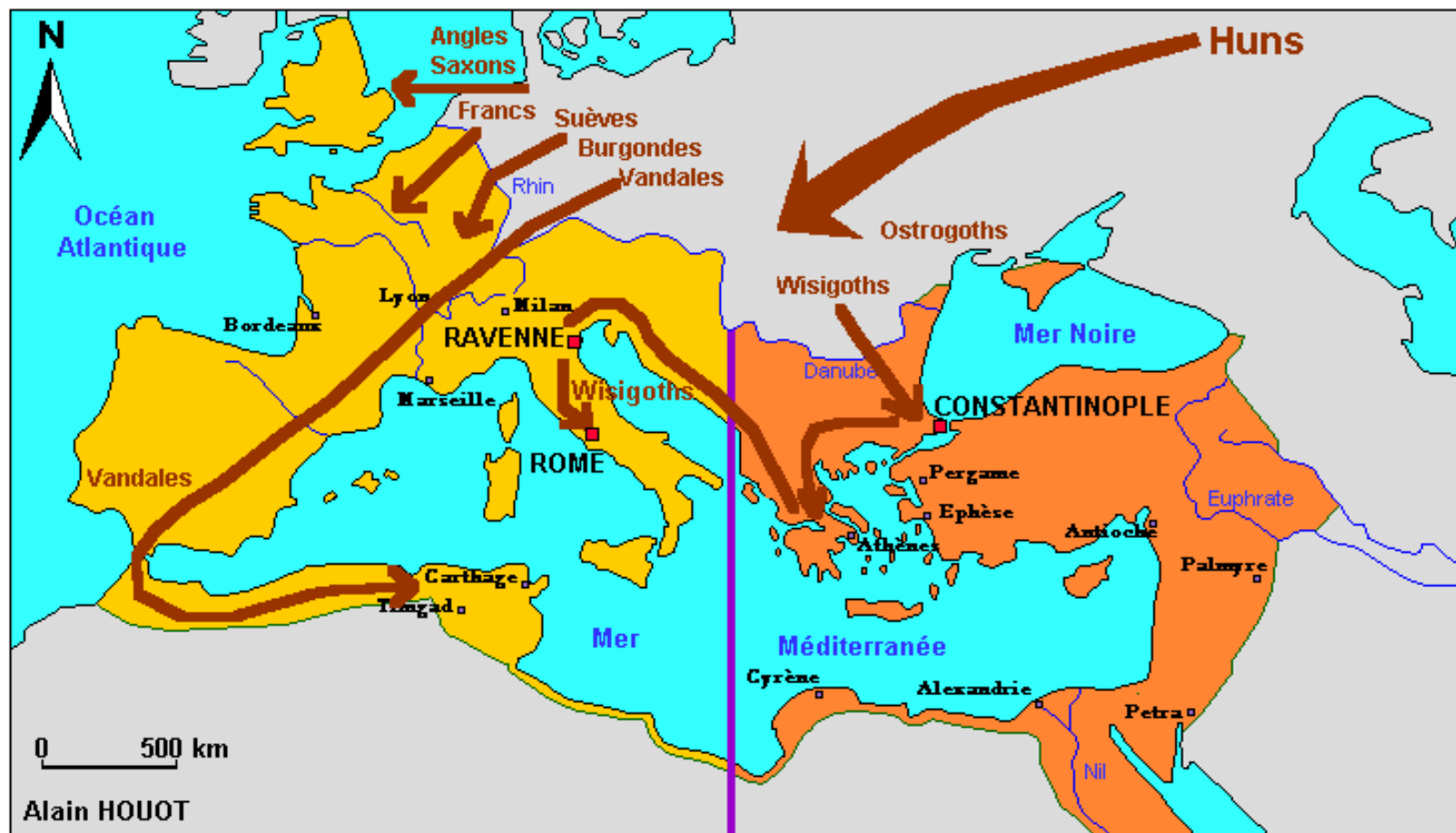
- Španělština
- Portugalština
- Francouzština
- Italština
- Rumunština
- Okcitánština
- Katalánština
- Rétorománština
- Moldavština (Dalmatština)
- Sardština

Románské jazyky

La partage de l'Empire romain et les grandes invasions

— Partage de l'Empire en 395

■ Empire romain d'Occident

■ Empire romain d'Orient

➔ Invasions barbares

Přehled vývoje jazykovědy

- Etapa předvědecká (starověk-poč.19.stol.)
  - Etapa vědecká (19.stol. - současnost)
- Vynález písma
(Sumer – cca 4000 př.n.l., sumersko-babylónské slovníky cca 2000 př.n.l.; Egypt, Čína; Féničané – hláskové písmo)

Stavba babylónské věže

(Pieter Brueghel st., pol.16.stol.)

Zmatení jazyků – Genesis 11:1-9

Monogenetická teorie

1. Byla pak všechna země jazyku jednoho a řeči jedné.
2. I stalo se, když se brali od východu, našli pole v zemi Sinear, a bydlili tam.
3. A řekli jeden druhému: Nuže, nadělejme cihel, a vypalme je ohněm. I měli cihly místo kamení, a zemi lepkou místo vápna.
4. Nebo řekli: Nuže, vystavějme sobě město a věž, jejíž by vrch *dosahal* k nebi; a *tak* učinme sobě jméno, abychom nebyli rozptýleni po vši zemi.
5. Sstoupil pak Hospodin, aby viděl to město a věž, kterouž stavěli synové lidští.
6. A řekl Hospodin: Aj, lid jeden a jazyk jeden všechněch těchto, a toť jest začátek díla jejich; nyní pak nedadí sobě v tom překaziti, což umínili dělati.
7. Protož sstupme a změťme tam jazyk jejich, aby jeden druhého jazyku nerozuměl.
8. A tak rozptýlil je Hospodin odtud po vši zemi; i přestali stavěti města toho.
9. Protož nazváno jest jméno jeho Babel; nebo tu zmátl Hospodin jazyk vši země; a odtud rozptýlil je Hospodin po vši zemi.

Sanskrt – devanagari – konsonanty

क	ka [kʌ]	ख	kha [kʰʌ]	ग	ga [gʌ]	घ	gha [gʱʌ]	ङ	ṅa [ŋʌ]
च	ca [cʌ]	छ	cha [cʰʌ]	ज	ja [ʃʌ]	झ	jha [ʃʱʌ]	ञ	ña [ɲʌ]
ट	ṭa [ʈʌ]	ठ	ṭha [ʈʰʌ]	ड	ḍa [ɖʌ]	ढ	ḍha [ɖʱʌ]	ण	ṇa [ɳʌ]
त	ta [tʌ]	थ	tha [tʰʌ]	द	da [dʌ]	ध	dha [dʱʌ]	न	na [nʌ]
प	pa [pʌ]	फ	pha [pʰʌ]	ब	ba [ʋʌ]	भ	bha [bʱʌ]	म	ma [mʌ]
य	ya [jʌ]	र	ra [rʌ]	ल	la [lʌ]	व	va [ʋʌ]		
श	śa [ʃʌ]	ष	ṣa [ʃʌ]	स	sa [sʌ]				
ह	ha [ɦʌ]	ळ	ḷa [ɭʌ]						

Filologická a gramatická literatura staré Indie

- Panini (5.-4.stol.př.n.l.) – gramatika sanskrtu *Osm knih*, přibližně 4000 gram. pravidel.
- Pataňdžáli (cca 2.stol.př.n.l.) – komentátor Paniniho, *Velký komentář*. Forma súter (také *Jógasútra*).

Starověké Řecko

- **Klasické období** (cca 500-300 př.n.l.) – filosofické úvahy o jazyce – přirozená motivovanost.
Platón (427-347 př.n.l.) – *Kratylos*
Aristoteles (384-322 př.n.l.) – *Poetika, Rétorika*
- **Helénistické a římské období** (336-146.př.n.l. a 146 př.n.l.-395 n.l.) – gramatická pojednání
Aristarchos Samothrácký (3.-2.stol.př.n.l.) – zakladatel alexandrijské filologické školy
Dionysios Thrácký (2.stol.př.n.l.) – *Techné grammatiké*, slovní druhy (8 kategorií)
Apollonios Dyscolos (2.stol.n.l.) – první pojednání o syntaxi

Starověký Řím

- Normativní gramatiky, inspirace řeckými autory.
- **Marcus Terentius Varro** (2.-1.stol.př.n.l.)
De lingua latina
- **Marcus Fabius Quintilianus** (1.stol.n.l.)
De institutione oratoria
- **Aelius Donatus** (4.stol.n.l.) – *Ars Minor*
- **Priscianus** (5.-6.stol.n.l.) – *Institutiones grammaticae*

Středověk

- Zánik Západořímské říše 476 n.l. – svržení císaře Romula Augustula Odoakerem.
- 529 n.l. – uzavření Platónské akademie císařem Justiniánem, zákaz výuky antické filosofie.
- **Boethius** (480-525 n.l.) – *Filosofie utěšitelka*. Reforma vzdělávacího systému (7 svobodných umění). Překlad Aristotela do latiny.
- **Isidor ze Sevilly** (cca 560-635 n.l.) – biskup, encyklopedie *Etymologiae*, teologické a historické práce.

Spor o univerzálie

- **Realismus** – obecniny mají reálnou existenci (*universalia ante res* – Eriugena, Anselm z Canterbury)
- **Nominalismus** – existují jen jednotliviny, obecné pojmy produktem intelektu (*universalia post res* – Vilém z Ockhamu)
- **Konceptualismus** – kompromis (*universalia in rebus* – Abélard)

Vzestup křesťanství

- 313 n.l. **Edikt milánský**: oficiální povolení křesťanské víry
- 381 n.l. Křesťanství státním náboženstvím (císař Theodosius I)
- **Misionářská činnost** – překlady Bible
4.stol. do gótštiny (Wulfila)
zač. 5.stol. arménský překlad (Mesrop)
9.stol. staroslověnský překlad (Konstantin a Metoděj)

Studium jazyků ve středověku

- **Latina** – mezinárodní jazyk (církve, věda, administrativa). Studium podle Donata, Prisciána.
- **Karolinská renesance** – Karel Veliký (748-814) snahy o obnovu vzdělanosti a úrovně latiny (Alcuin z Yorku – organizace klášterních škol, latinská gramatika)
- Studium biblických jazyků

Scholastika

- **Raná scholastika** – Ian Scotus Eriugena (9.stol.), Anselm z Canterbury (11-12.stol.), Pierre Abélard (11-12.stol.).
Teologické otázky, spor o univerzálie.
- **Pozdní scholastika** – Tomáš Akvinský (13.stol. - *Summa theologiae* – vliv Aristotela), Roger Bacon (*Summa grammaticae* – univerzální gramatika), Vilém z Ockhamu.

Modisté

- Boethius Dacus – *Modi significandi sive Quaestiones super Priscianum* (1270)
- Tomáš z Erfurtu (13.-14.stol.) – *De modis significandi sive Grammatica speculativa* (cca 1300-1310).
- Modi essendi x modi intelligendi x modi significandi
- Univerzální gramatika, práce se schématy, první pokus o systematický syntaktický popis jazyka, význam slovosledu.

Dante Alighieri (1265-1321)

- *De vulgari eloquentia* (1304)
- Vznik jazyků (teorie monogenetická)
- Klasifikace evropských jazyků (řecké, germánské, románské)
- Klasifikace románských jazyků (oc, oïl, sí)
- Popis italských dialektů

De vulgari eloquentia

- VI. 5. Hac forma locutionis locutus est Adam; hac forma locutionis locuti sunt omnes posterius eius usque ad edificationem turris Babel, que ‘turre confusionis’ interpretatur; hanc formam locutionis hereditati sunt filii Heber, qui ab eo dicti sunt Hebrei.
- 6. Hiis solis post confusionem remansit, ut Redemptor noster, qui ex illis oriturus erat secundum humanitatem, non lingua confusionis, sed gratie fruere.
- 7. Fuit ergo hebraicum ydium illud quod primi loquentis labia fabricarunt.
- VIII. 6. Totum vero quod in Europa restat ab istis, tertium tenuit ydium, licet nunc tripharium videatur: nam alii *oc*, alii *oil*, alii *si* affirmando locuntur, ut puta Yspani, Franci et Latini. Signum autem quod ab uno eodemque ydiate istarum trium gentium progrediantur vulgaria, in promptu est, quia multa per eadem vocabula nominare videntur, ut Deum, celum, amorem, mare, terram, est, vivit, moritur, amat, alia fere omnia.
- IX. 4. Quare autem tripharie principali[ter] variatum sit, investigemus; et quare quolibet istarum variationum in se ipsa variatur, puta dextre Ytalie locutio ab ea que est sinistre (nam aliter Paduani et aliter Pisani locuntur); et quare vicinios habitantes adhuc discrepant in loquendo, ut Mediolanenses et Veronenses, Romani et Florentini, nec non convenientes in eodem genere gentis, ut Neapolitani et Caetani, Ravennates et Faventini, et, quod mirabilius est, sub eadem civitate morantes, ut Bononienses Burgi Sancti Felicis et Bononienses Strate Maioris.

Renesance a humanismus

- Itálie 14. stol., jinde 15.-16. stol.
- Úpadek teologie, rozvoj exaktních věd
- Zájem o národní a starobylé jazyky
- 1440 Vynález knihtisku – J. Gutenberg
- 1453 dobytí Konstantinopole Turky
- Reformace (16. stol. - překlady Bible do národních jazyků: W. Tyndale – angl., M. Luther – něm., J. Palsgrave – franc., kralický překlad: 1579-93)

Gramatiky a pojednání o jazyce

- Antonio de Nebrija (1492): *Arte de la lengua castellana*
- Lorenzo Medicejský (1495): *Le regole della lingua fiorentina*
- John Palsgrave (1530): *Éclaircissement de la langue françoise*
- Jacques Dubois (1531): *In linguam gallicam isagoge*
- Juan de Valdés (1535): *Diálogo de la lengua*
- Fernão de Oliveira (1536): *Gramática da Linguagem Portuguesa*
- Louis Meigret (1548): *Trette de la grammere françoise*

17.století

- Racionalismus (vliv logiky, matematiky), empirismus.
- 1635 **Francouzská akademie** (Richelieu), akademický slovník až 1694.
- 1660 **Gramatika z Port-Royal** (klášter v Saint-Germain, jansenismus). Antoine Arnaud, Claude Lancelot. Pokus o univerzální gramatiku, předchůdce strukturalismu a generativismu (slovosled, větná struktura, obsah a rozsah pojmů: *compréhension x extension*)
- Gramatiky exotických jazyků: japonština, perština, guaraní.

17.-18. století

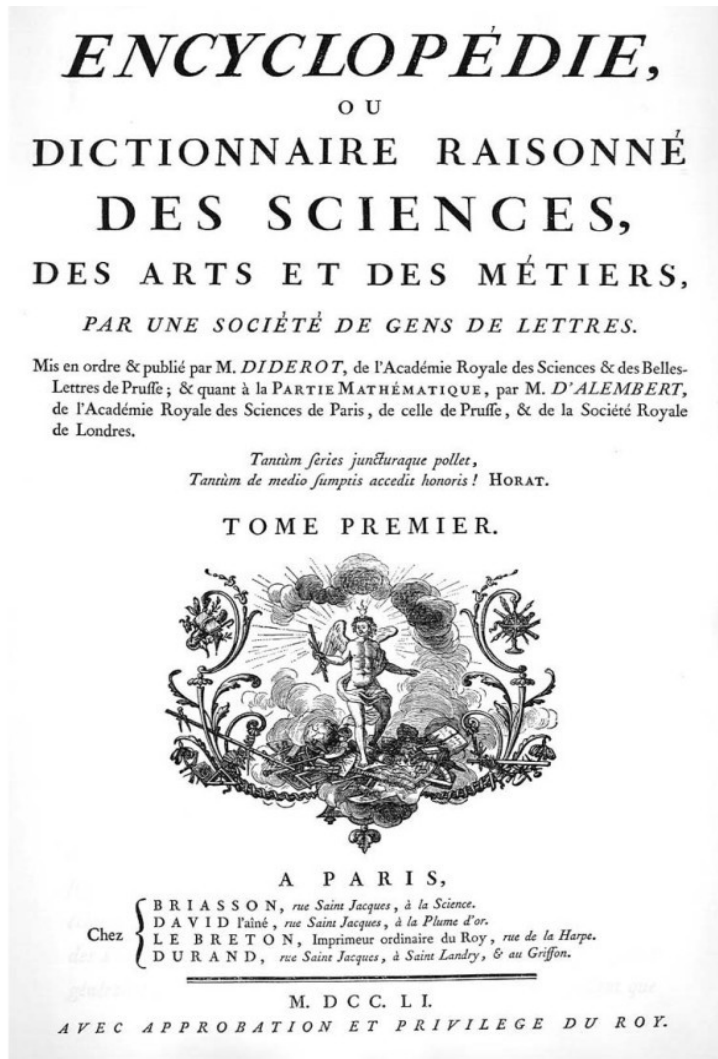
17. století – pokrač.

- Zájem o původ jazyků: přetrvává monogenetická teorie.
- **Bernardo de Aldrete**: *De origen y principio de la lengua castellana*
- **Gilles Ménage**: *Origines de la langue françoise, Origini della lingua italiana.*
- **Charles du Cange**: *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis.*

18. století

- Racionalistické gramatiky (vliv Gramatiky z Port-Royal):
Nicolas Beauzée (1767): *Grammaire générale ou exposition raisonnée des éléments nécessaires du langage, pour servir de fondement à l'étude de toutes les langues*
- 1751-1772 *Encyklopedie*

Encyklopedie (1751-1772)

- Denis Diderot
- Jean le Rond D'Alembert
- Étienne de Condillac:
Essai sur l'origine des connaissances humaines

Pojednání o původu jazyka

- **Jean-Jacques Rousseau** (1712 -1778): *Essai sur l'origine des langues* (*Esej o původu jazyků*)
- **Johann Gottfried Herder** (1744 -1803): *Abhandlung über den Ursprung der Sprache* (*Pojednání o původu jazyka* - 1772)
- **Giambattista Vico** (1668 -1744): *Scienza nuova* (*Nová věda* - 1725). 3 etapy vývoje: věk bohů / hrdinů / lidí.
- **William Jones** (1746-1794) 1786 - Přednáška o příbuznosti indoevropských jazyků (Kalkata)
- 1795 École nationale des langues orientales vivantes – **Friedrich Schlegel** (*Über die Sprache und Weisheit der Indier*, 1808)

Vědecká lingvistika -19. stol.

- Srovnávací historická gramatika
- Romantismus – zájem o historii, o exotické jazyky, studium sanskrtu.
- **Rasmus Rask** (1787-1832)

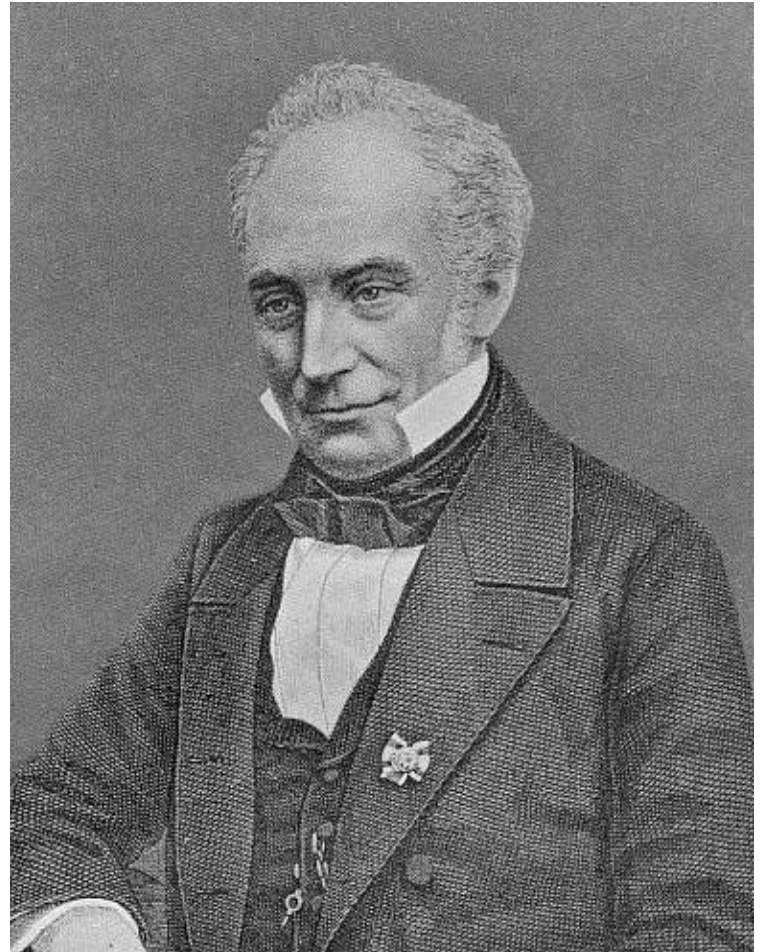
*Zkoumání původu staré
norštiny či islandštiny (1818)*

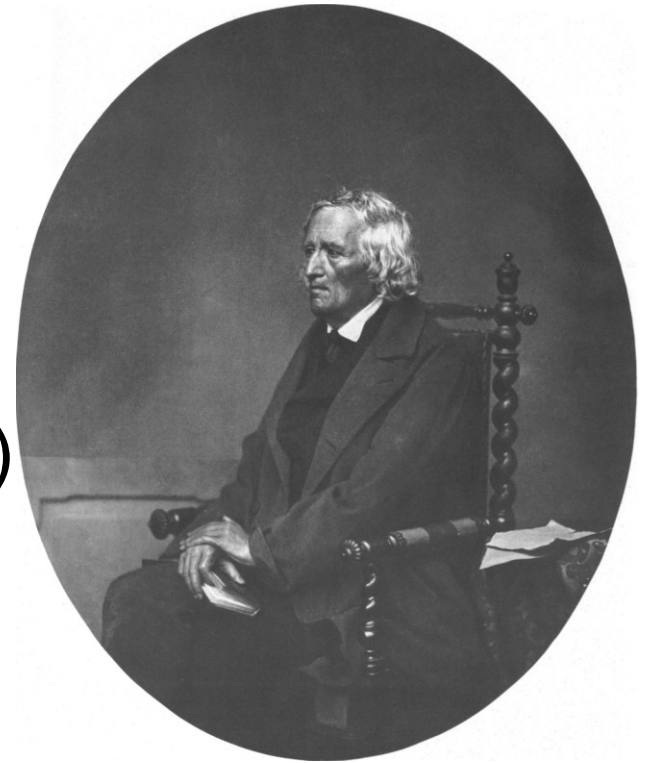
Franz Bopp (1791-1867)

- Průkopník srovnávací metody v jazykovědě.
- 1833-52 *Srovnávací gramatika sanskrtu, staré perštiny, řečtiny, latiny, litevštiny, gótštiny a němčiny.*

Jakob Grimm (1785-1863)

- Zakladatel historické gramatiky
Německá gramatika (1819)
Grimmův zákon o posunu hlásek
(Lautverschiebung)
Kap. *Von den Buchstaben* (1822)
x *Von den Lauten* (1840)

Posun hlásek u germ. jazyků

- **p**→**f** ř.: *πούς (pūs)*, lat.: *pēs, pedis*, sanskrt.: *pāda*, lit.: *pėda* x angl.: *foot*, něm.: *Fuß*, gót.: *fōtus*, island.: *fótur*, dán.: *fod*, nor., švéd.: *fot*
- **k**→**χ** (**χ** → **h**) ř.: *κύων (kýōn)*, lat.: *canis*, ir.: *cú* x angl.: *hound*, něm.: *Hund*, nizozem.: *hond*, gót.: *hunds*, island.: *hundur*, dán., nor., švéd.: *hund*
- **d**→**t** ř.: *δέκα (déka)*, lat.: *decem*, sanskrit: *daśan*, ir.: *deich*, rus.: *десять*, lit.: *dešimt* ; x angl.: *ten*, nizozem.: *tien*, gót.: *taíhun*, island.: *tíu*, dán., nor.: *ti*, švéd.: *tio*.

Wilhelm von Humboldt (1767-1835)

- *O srovnávacím studiu jazyka s ohledem na různé etapy vývoje jazyka (1820)*
- *O vzniku gramatických forem a jejich vlivu na rozvoj myšlení (1822)*
- *O rozmanitosti stavby lidského jazyka a jejím vlivu na duševní vývoj lidstva (1836)*
- Vztah mezi jazykem a pohledem na svět (Weltansicht)
- Jazyk: energeia x ergon

Vznik romanistiky

- **Friedrich Diez** (1794-1876) - zakladatel romanistiky – 1836.
- 1836 *Gramatika románských jazyků*
- 1853 *Etymologický slovník románských jazyků*

Druhá generace komparativistů

- **August Schleicher** (1821-1868)
- Lingvistika jako přírodní věda
- Jazyk = živý organismus
- Aplikace evoluční teorie
- Stammbaumtheorie
- Hledání prajazyka (*Ursprache*)
- *Kompendium srovnávací gramatiky indoevropských jazyků* (1861-62)
- *Darwinova teorie a jazykověda* (1863)

Stammbaumtheorie

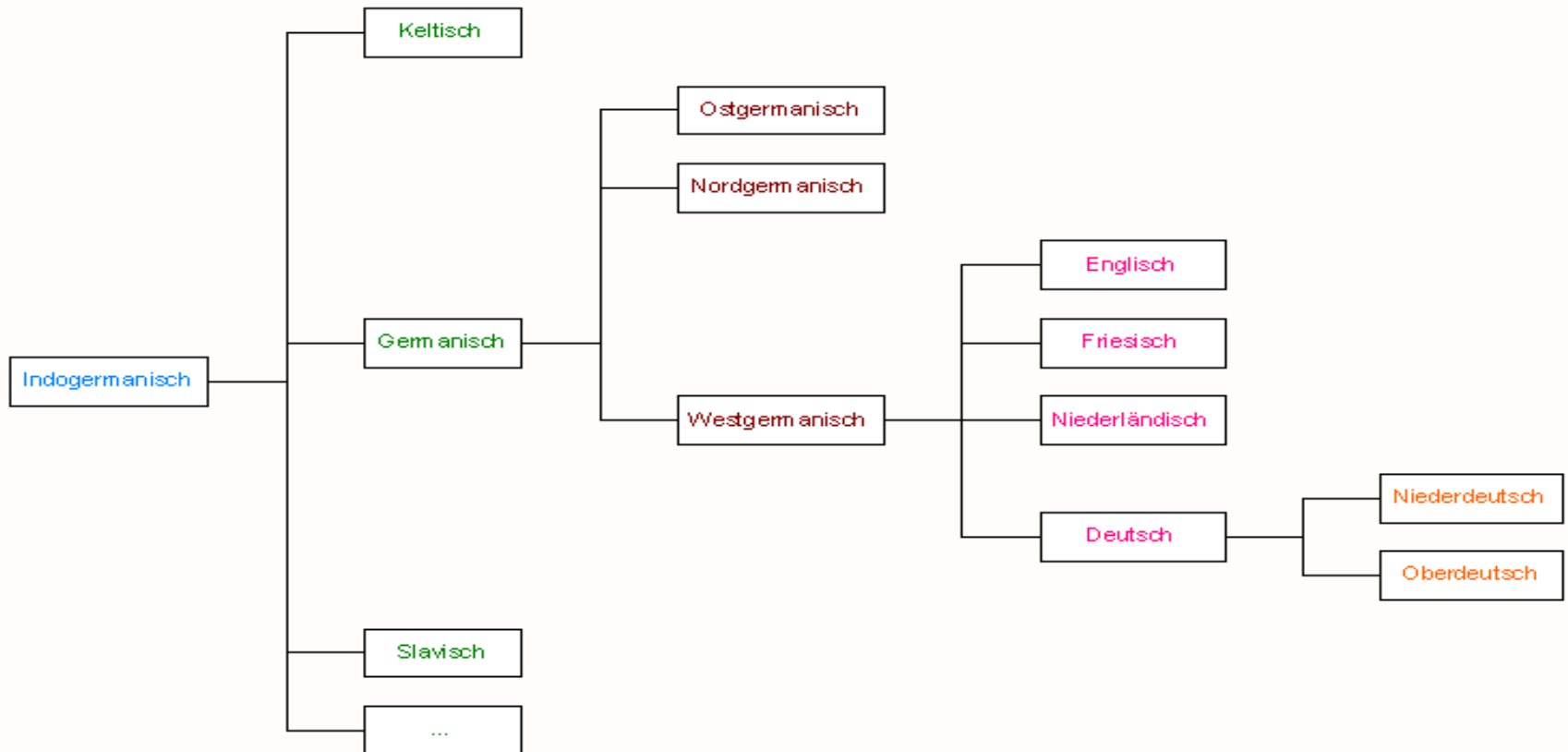
Sprachstamm

Sprachfamilie

Sprachgruppe

Sprache

Dialekt

Vinová teorie

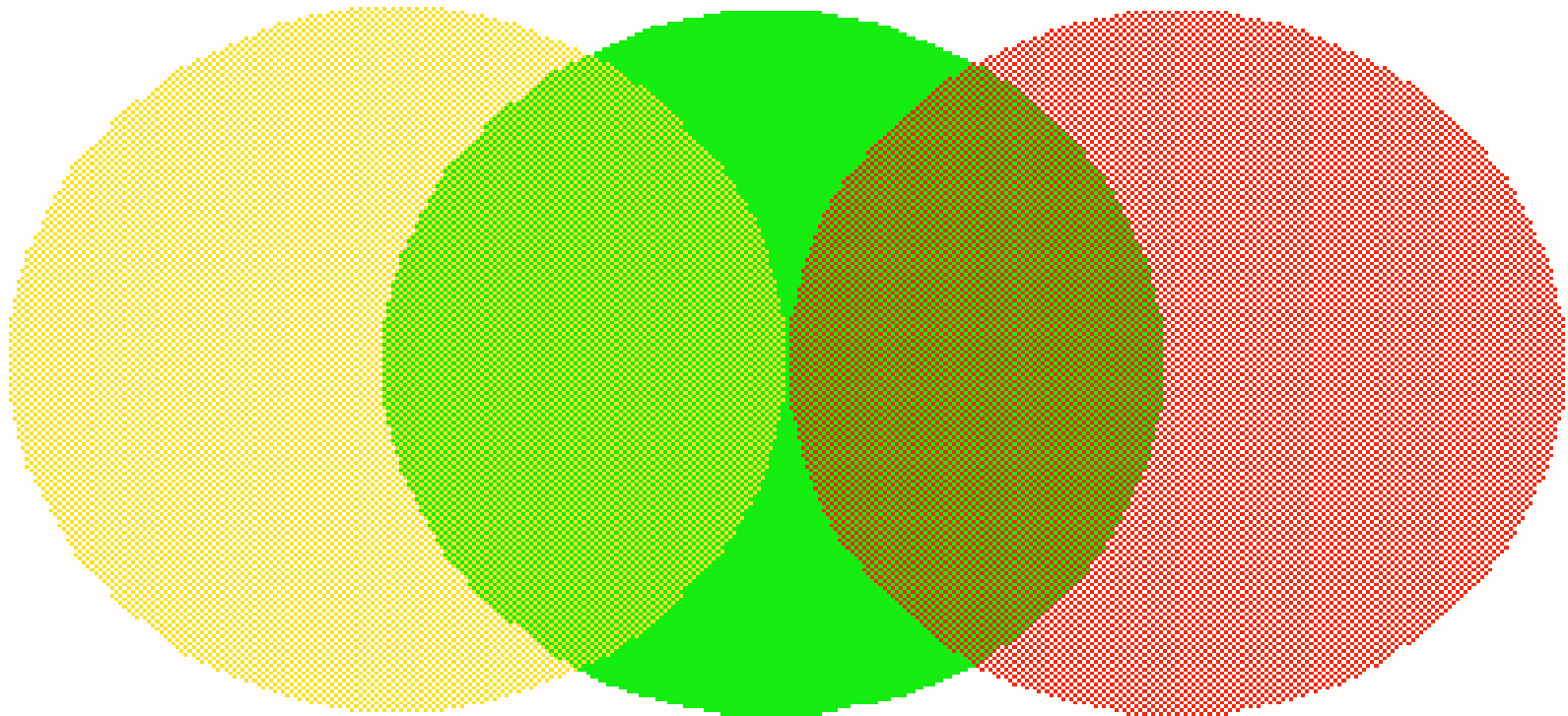
- Johannes Schmidt (1804-1901)
- Žák A.Schleichera

Příbuznost indoevropských jazyků
(*Die Verwandtschaftsverhältnisse der indogermanischen Sprachen* - 1872)

Wellentheorie

Westromanisch

Zentralromanisch

Ostromanisch

Mladogramatická škola (Junggrammatiker)

- **Karl Brugmann, Herman Osthoff, August Leskien.**
- **Karl Verner** – 1877 *Výjimka z prvního posunu hlásek (Eine Ausnahme der ersten Lautverschiebung)* - Vernerův zákon).
- *Morfologická zkoumání v oblasti indoevropských jazyků (1878)*
- **Hermann Paul** – 1880 *Základy vývoje jazyka (Prinzipien der Sprachgeschichte)*
- Absolutní platnost fonetických zákonů x vliv analogie (fr. *amat* > *aime* x *amare* > *amer)

Romanisté mladogramatické školy

- **Wilhelm Meyer-Lübke** (*Gramatika románských jazyků, Románský etymologický slovník, Historická mluvnice francouzského jazyka*)
- **Karl Nyrop** (*Historická gramatika jazyka francouzského*)
- **Ernst Gamillscheg** (*Etymologický slovník francouzského jazyka*)

Kritika mladogramatiků

- **Georg Curtius**
- **Hugo Schuchard** (*O hláskových zákonech. Proti mladogramatikům*)
- **Graziadio Isaia Ascoli** (*Dei neogrammatici*).
- Neudržitelnost principu absolutní platnosti hláskových zákonů; prakticky návrat k Schleicherovu pozitivismu (zájem téměř výhradně o fonetickou stránku jazyka), opomíjení psychické a individuální stránky jazyka.
- **Georg Wenker** – *Jazykový atlas Německé říše* (něm.dialekty - vyvrácení poučky o absolutní pravidelnosti hláskového vývoje).

Dialektologie

Georg Wenker (1852-1911)

Jazykový atlas Německé říše

(80.léta 19.stol.)

Průkopník dialektologie a jazykového
zeměpisu

Graziadio Isaia Ascoli (1829-1907) –
zakladatel dialektologie. *Saggi ladini*,
L'Italia dialettale. Rozpracoval a zavedl
pojmy jazykový substrát, superstrát, adstrát.

Jean-Pierre Rousselot (1846-1924) –
zakladatel experimentální fonetiky,
fr. dialektolog.

Jazykověda 20.století

- **Jazykový zeměpis**
- Jules Gilliéron (1854-1926) + Edmond Edmont – *Jazykový atlas Francie* (1902-1910)
- Albert Dauzat – *La géographie linguistique* (1922)
- Jakob Jud + Karl Jaberg – *Jazykový atlas Itálie a jižního Švýcarska* (1928-1940)
- Lingvistický atlas Rumunska (1909), Katalánska (1923-1936).

Metoda slov a věcí

(Wörter und Sachen)

- **Hugo Schuchardt** (1842-1927)

O hláskových zákonech. Proti mladogramatikům. (1885)

Románské etymologie (1898-1899)

Původ jazyka (1919-1920).

- **Rudolf Meringer** – zakladatel časopisu Wörter und Sachen.

Idealistická škola

- **Benedetto Croce** (1866-1952) – předchůdce; *Estetika jako věda o výrazu a obecná lingvistika* (1902)
- **Karl Vossler** (1872-1949) – zakladatel německé idealistické školy.
Pozitivismus a idealismus v jazykovědě (1904)
- Další romanisté této školy: Eugen Lerch, Leo Spitzer.
- **Italská neolingvistická škola**: Matteo Bartoli (*Úvod do neolingvistiky* – 1925), Giacomo Devoto. Přínos v oblasti dialektologie a jazykového zeměpisu.
- **Španělská škola**: Ramón Menéndez Pidal, Amado Alonso.

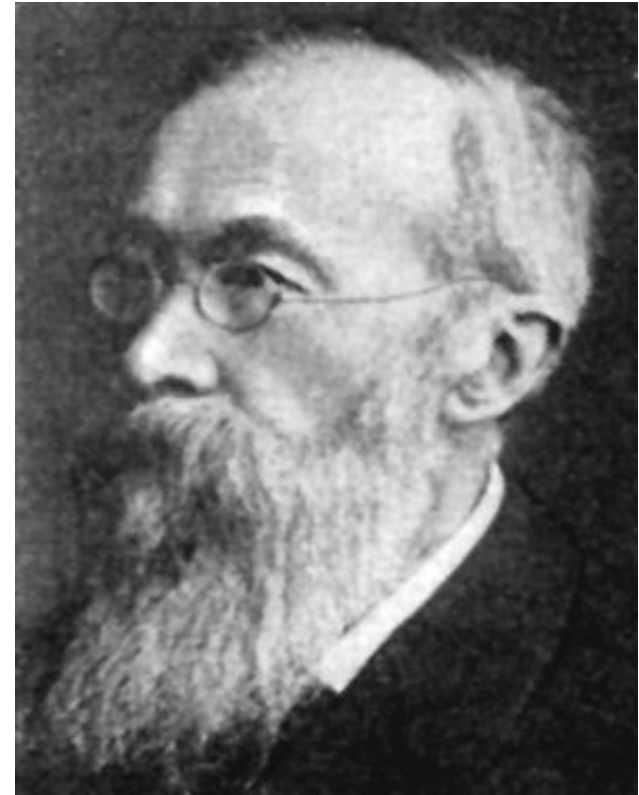

Francouzská sociologická škola

- **Antoine Meillet** (1866-1936) - *Historická a obecná lingvistika* (1921)
- **Georges Matoré** (1908-1998) – *Metoda v lexikologii* (1953)
- **Joseph Vendryes** (1875-1960) – *Jazyk* (1921)

Psychologická lingvistika

- **Wilhelm Wundt** (1832-1920):
Psychologie národů (1900-1920)
- **Henri Delacroix** (1873-1937)
Jazyk a myšlení (1921)
- **Maurice Grammont**;
- **Ferdinand Brunot**: *Myšlení a jazyk* (1922);
- **Albert Sechehaye**: *Program a metody teoretické lingvistiky. Psychologie jazyka.* (1908)
Pojednání o logické struktuře věty (1926).

Strukturalismus

- **Ferdinand de Saussure** (1857-1914) - *Pojednání o systému samohlásek v indoevropských jazycích* (1877)
O užívání absolutního genitivu v sanskrtu (1879)
Kurs obecné lingvistiky (Cours de linguistique générale – 1916)
- **Charles Bally + Albert Sechehaye**

Kurs obecné lingvistiky

(základní termíny)

- Synchronní x diachronní přístup
- Langue x parole
- Jazyk = systém
- Syntagmatické x asociativní vztahy
- Sémiologie
- Teorie jazykového znaku: signifiant x signifié
- Arbitrárnost, lineárnost, diskontinuita znaku

Kurs obecné lingvistiky

(obsah)

- *Úvod* (Dějiny lingvistiky, úkoly a předmět studia lingvistiky, sémiologie, systémy písma, fonologie=fonetika)
- I. *Obecné principy* (Jazykový znak a jeho charakteristiky, synchronní a diachronní lingvistika)
- II. *Synchronní lingvistika* (syntagmatické a asociativní vztahy)
- III. *Diachronní lingvistika* (význam fonetiky, analogie)
- IV. *Geografická lingvistika*
- V. *Otázky retrospektivní lingvistiky. Závěr* (retrospektivní metoda, rekonstrukce slov)

Jediným a pravým předmětem lingvistiky je jazyk uvažovaný sám o sobě a pro sebe.

La linguistique a pour unique et véritable objet la langue envisagée en elle-même et pour elle-même.

Strukturalistické školy

- Ženevská škola
- Pražský lingvistický kroužek
- Kodaňská škola (glosématika)
- Americký strukturalismus

Ženevská škola

- **Charles Bally** (1865-1947) – *Obecná a francouzská jazykověda* (1932)
- *Arbitrárnost znaku. Hodnota a význam* (1940)
- **Albert Sechehaye** (1870-1946) – *Program a metody teoretické lingvistiky. Psychologie jazyka.* (1908)
- *Konstruktivní metoda v syntaxi* (1916)
- *Pojednání o logické struktuře věty* (1926)

Pražský lingvistický kroužek

- **1926** – Vilém Mathesius, Jan Mukařovský, Bohuslav Havránek, Bohumil Trnka, Vladimír Skalička. Roman Jakobson, Nikolaj Trubeckoj, Sergej Karcevskij.
- *Teze (1929); Travaux du Cercle linguistique de Prague.*
- Vznik fonologie (1928 konference v Haagu); N.Trubeckoj: *Základy fonologie* (1939)
- Teorie příznakovosti (binární opozice) – Jakobson
- Teorie o aktuálním členění větném – Mathesius

Kodaňský lingvistický kroužek (glosématika)

- **1931 Luis Hjelmslev, Viggo Brøndal.**
- *Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague*
- **L.Hjelmslev:** *Prolegomena k teorii jazyka* (1941)
- Forma x substance obsahu a výrazu
- Vlastní terminologie: céném=foném, plérém=morfém...
- **Knud Togeby** - *Structure immanente de la langue française* (1951)
- **Emilio Alarcos Llorach** - *Gramática estructural (Según la Escuela de Copenhague)* - 1951

Rozvoj evropského strukturalismu

Gustave Guillaume (1883-1960):

Čas a sloveso (1929)

André Martinet (1908-1999):

Jazyk a funkce (1962)

Économie fonetických změn (1955)

Éléments de linguistique générale (1960)

Dvojitá artikulace jazyka: 1) monémy

2) fonémy

Émile Benveniste (1902-1976): *Problémy obecné lingvistiky* (1966, 1974)

Rozvoj evropského strukturalismu

Sovětský strukturalismus: Sebastian K. Šaumjan (*Strukturální lingvistika* 1965), Jurij Apresjan.

Strukturální sémantika: Eugenio Coseriu, Algirdas Jules Greimas, Georges Mounin, Pierre Guiraud, Bernard Pottier, Jean Dubois, Otto Ducháček, Růžena Ostrá.

Americký strukturalismus

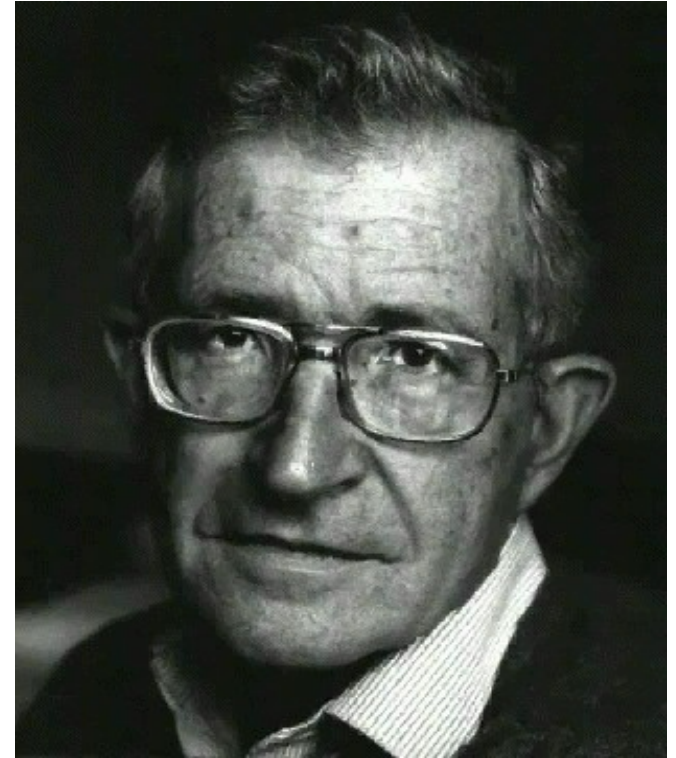
- **Edward Sapir** (1884-1939): *Jazyk* (1921)
- **Leonard Bloomfield** (1887-1949) - zakladatel deskriptivistické školy. *Jazyk* (*Language* – 1933)

Behaviorismus (S > r > s > R)

- **Zellig Sabbetai Harris** (1909-1992): *Metody strukturální jazykovědy* (1951). Distribuční analýza fonémů a morfémů.

Generativní gramatika

- **Noam Chomsky** (1928)
- *Syntaktické struktury* (1957)
- *Aspekty teorie syntaxe* (1965)
- Jádrové věty, transformační pravidla
- Povrchová x hloubková struktura

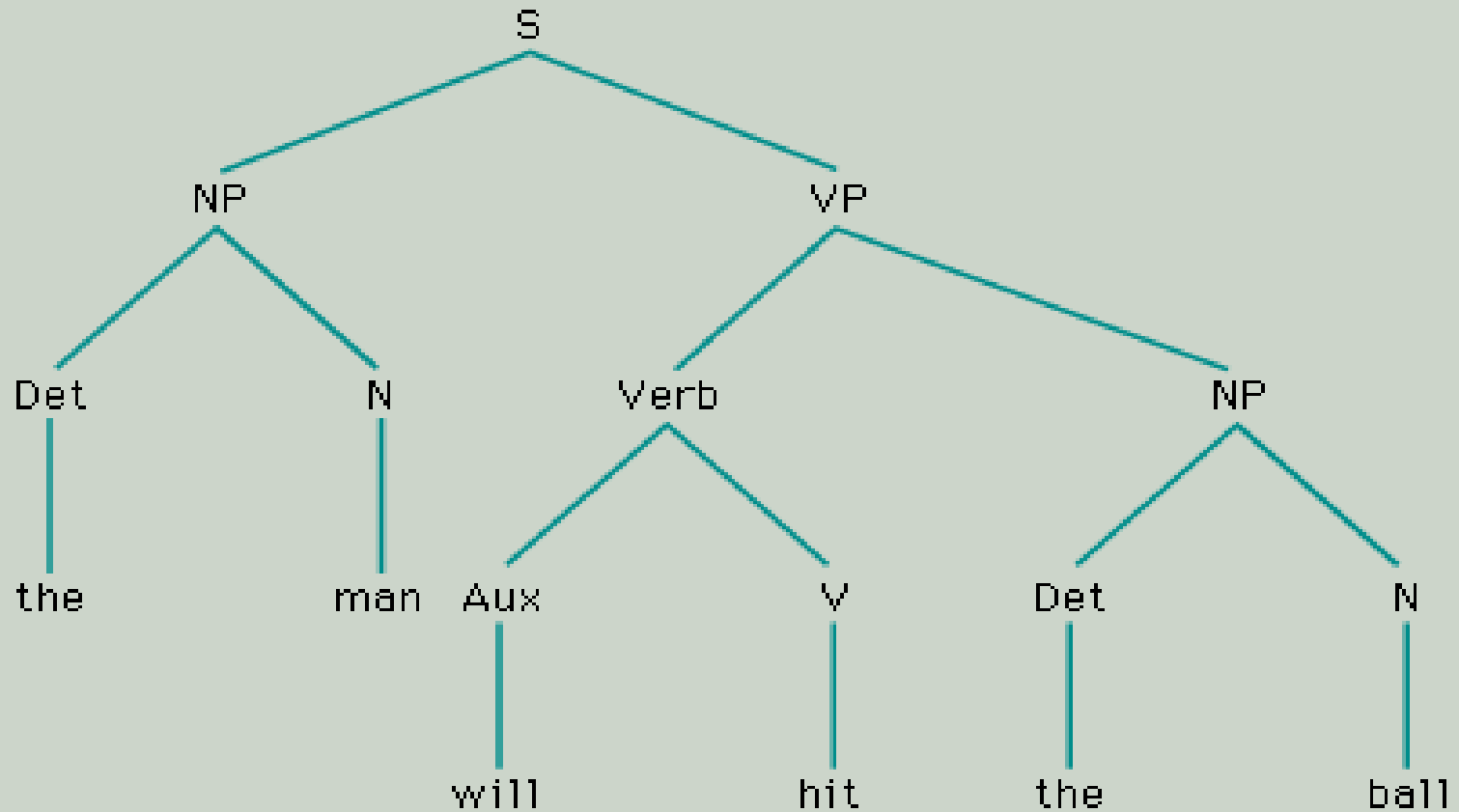

Derivace

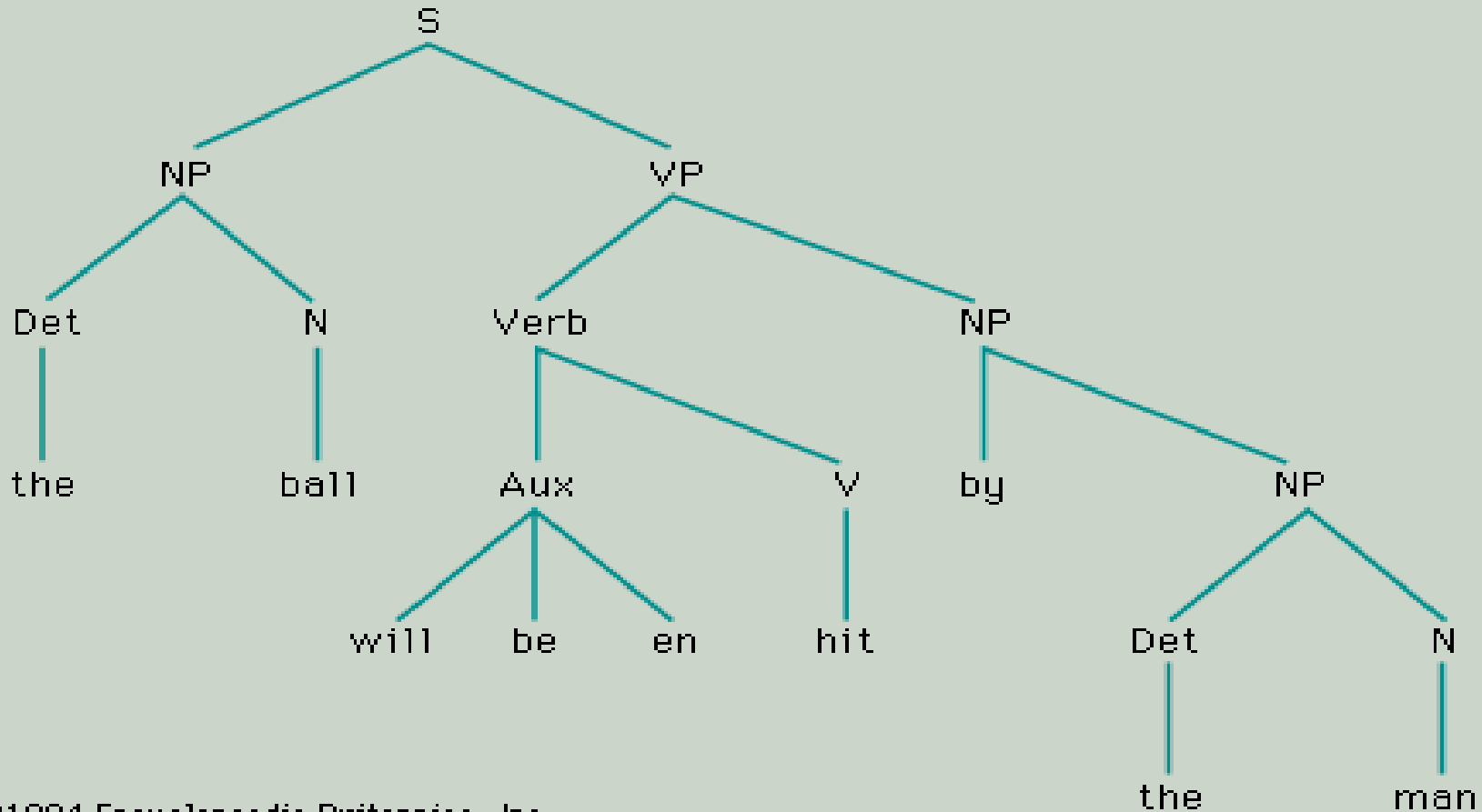
- (i) S
- (ii) NP + VP by rule (1)
- (iii) NP + Verb + NP by rule (2)
- (iv) Det + N + Verb + NP by rule (3)
- (v) Det + N + Verb + Det + N by rule (3)
- (vi) Det + N + Aux + V + Det + N by rule (4)
- (vii) *the* + N + Aux + V + Det + N by rule (5)
- (viii) *the* + N + Aux + V + *the* + N by rule (5)
- (ix) *the* + *man* + Aux + V + *the* + N by rule (6)
- (x) *the* + *man* + Aux + V + *the* + *ball* by rule (6)
- (xi) *the* + *man* + *will* + V + *the* + *ball* by rule (7)
- (xii) *the* + *man* + *will* + *hit* + *the* + *ball* by rule (8)

Gramatika frázové struktury

Phrase-Structure Grammar

Transformace

Generativní gramatika

- 1) Frázový komponent (báze)
- 2) Transformační pravidla – obligatorní a fakultativní transformace
- 3) Morfonologický komponent

Generativní sémantika

- Jerrold J. Katz & Jerry A. Fodor – *Struktura jazyka (The structure of language 1964)*
- John R. Ross, George Lakoff, Paul Postal

Transformační gramatika v Evropě

- **Nicolas Ruwet** – *Úvod do generativní gramatiky* (1967)
- **Jean Dubois** – *Strukturální gramatika francouzštiny* (1965)
- **Luis Gilbert** – lexikologie (*La créativité lexicale* – 1975)

Další směry v jazykovědě

2. poloviny 20.století

Pomezní disciplíny (interdisciplinární studium.

Sociolingvistika (1952 H. C. Currie)

Jazyk jako spol. instituce

Variety jazyka (národní jazyk, sociolekt, dialekt; registry/funkční styly – jazyk formální, vědecký, náboženský...)

Jazyková politika (bilingvismus)

Teorie jazykové zdvořilosti

Další směry v jazykovědě

2. poloviny 20.století

Psycholingvistika (G. Lakoff, N. Chomsky;
předchůdci G. Guillaume, J. Piaget)

Osvojování jazyka, produkce a percepce,
jazyk a myšlení, paměť, studium dalšího
jazyka, vnitřní řeč.

Etnolingvistika/antropolingvistika

(počátky F. Boas, E. Sapir, B. L. Whorf)

Kulturní rozdíly v jazykové komunikaci,
zdvořilostní zvyky...

Další směry v jazykovědě

2. poloviny 20.století

Teorie mluvních aktů – John L. Austin, John R. Searle, Paul Grice, Geoffrey Leech.

Textová lingvistika - Teun Adrianus Van Dijk, Klaus Brinker.

Neurolingvistika, matematická, počítačová lingvistika, filosofie jazyka.